

Izlaganje sa znanstvenog skupa
UDK 394.3(092) ŽGANEC
Primljeno: 25.10.1990.

ETNOKOREOLOŠKA DJELATNOST DR. VINKA ŽGANCA

IVAN IVANČAN
Marijana Badela 34, Zagreb

Među hrvatskim etnomuzikolozima nakon F. Š. Kuhača najviše je pažnje zapisivanju narodnih plesova posvetio Vinko Žganc. Bilježio je podatke o pojedinim plesovima, plesnim običajima i plesačima. Pronašao je vlastito plesno pismo bazirano u muzičkoj notaciji koje polazi od načela da se zabilježi ono što je ritamski i prostorno najvažnije. Autor potanje izlaže Žgančeve zapise iz njegovih terenskih bilježnica.

S dr. Žgancem sam se prvi puta susreo i s njime "suradivao" 1947. na Smotri Seljačke sloge u zagrebačkom Maksimiru. Bio sam vodič jedne grupe. Na festivalu u Opatiji 1951. na kojem su sudjelovale grupe iz svih krajeva Jugoslavije po "naredniju" V. Žganca promoviran sam u "asistenta" Toše Dapca. Vodio sam mu grupe na opatijsku rivu radi snimanja. Otada slijedi suradnja na raznim smotrama i festivalima te ponešto zajedničkog terenskog rada, pri kojem sam uz vlastiti koreološki posao pomagao "starčeku", kako smo ga u Institutu od milja zvali, kao organizator "snimanja", animator kazivača i pri nekim drugim poslovima. U Zagrebu u Institutu bio sam mu i demonstrator plesnih koraka koji su ga interesirali a ponekad i pjevač uz neko kolo ili ples. Sjećam se tako npr. da sam mu pokazivao *vričko kolo*, *dučec*, novljansko kolo *Kada se Pavle ženjaše*¹ i *ličko kolo*.

Obilazeći sela povodom raznih istraživanja ili pripremanja grupa za različite smotre dr. Žganc lako i sigurno odabire grupe i folklorne elemente pogodne za scensko prikazivanje a nerijetko sâm i režira nastup neke skupine pa i cijelu priredbu. Tako radeći, u Komarevu 1952. među ostalim zapisuje u svoju terensku bilježnicu i sljedeće: "Nakon skoro dva sata dugog slušanja naučenih plesova i

¹ Novljansko sam kolo veoma dobro poznavao jer mi ga je pokojna majka često plesala i pjevala. Moji su se roditelji i upoznali u Novom Vinodolskom gdje su jednako kao i djed Petar Sremac (majčin otac) bili prosvjetni radnici.

pjesama, zamolio sam ih da mi otpjevaju nešto iz svatova... starije svatovske pjesme, koje mi liče na *istarski tonalitet* i sasvim je nešto drugo po muzikalnom karakteru, nego što su oni naučeno izvodili... Za slučaj nastupa mogli bi nastupiti s ovim točkama.

1. Oj zvezdice preodice... kolo
2. Majka Maru za Ivana dala... kolo
3. Šemica - ples u troparovima.²

U Donjoj Lomnici također 1952. kojim sam istraživanju i osobno prisustvovao, uočava važne elemente za organiziranje scenskog prikazivanja i bilježi: "U sredini scene nalaze se branitelji (u zobuncima), okolo njih kolo svadbara, izvan kola, sprijeda, nevjesta u svadbenom ukrasu, a po strani svirači. Svirka omogućuje braniteljima izvođenje dogovorenih figura sabljom i sve je u ritmu *drmeša*. Nakon izvjesnog vremena pojavljuje se do nevjeste mladoženja, klanja se nejesti, ona mu pruža ruku i triput izvode okretanje naoposun. Onog časa kolo zajuhe, razilazi se i uz poklon gledalištu dovršuju istu sliku uz posljednje akorde svirača. Svadbenu zastavu pod konac uzima poklonič i pleše uz zadnje akorde."³

Neobjavljeni zapisi iz bilježnica dr. Žganca daju niz poticaja za razmišljanje evo i sada nakon ponovnog čitanja.⁴ Šteta što su tek neke bilješke nečitke.

Pripremajući brojne grupe za nastupe na smotrama, čisteći njihov program od banalnosti, od za njega nepotrebnih natruha, izbjegavajući ponavljanje, pretjeranu dužinu nastupa a time i dosadu, akademik V. Žganec nije se zadržavao samo na pjesmi i svirci već je grupama predlagao najbolji izbor i način izvedbe domaćih plesova i kola. Piše komentare o programima pojedinih grupa⁵ i sve više osjeća potrebu da na neki način fiksira kretnje narodnoga plesa, da pronađe plesno pismo koje bi bilo jasno i čitko a dovoljno precizno da zabilježi osnovne karakteristike nekog plesa. Nezadovoljan brojnim, različitim, nedovoljno preglednim, a nepraktičnim sistemima koje su mu nudili domaći etnokoreolozi,

² Prijedlog sadrži osnovu režijske koncepcije nastupa grupe.

³ Iz svatovskog običaja izabire najinteresantnije momente zbivanja u mladoženjinjnoj kući kao stvorenog za scensko prezentiranje.

⁴ Prvi puta sam ih listao pišući članak "Vinko Žganec zapisivač narodnih plesova", *Narodno stvaralaštvo-folklor*, Beograd, god. VII, 1968, sv. 25. Bilješka o svadbi iz Donje Lomnice primjerice ponovno me navodi na traženje podataka o izgubljenom plesu s obručima u Turropolju, o njegovoj navodnoj filmskoj snimci za kojom sam tragao a nikad je nisam našao. Pred mnogo godina prof. mi je Milovan Gavazzi spomenuo takav ples, ali do egzaktnih podataka nisam nigdje mogao doći. Pišući moju radnju o korčulanskim kumpanijama i obrazlažući karakteristike pojedinih mačevalačkih plesova navodim i podatke od kojih neki imaju blisku vezu s maločas citiranim plesom iz Donje Lomnice. To su: mač odnosno lik kao derivat uz koji se ples izvodi, postojanje raznih figura pri mačevalačkom plesu, pojava branitelja (dr. Žganec ne naznačuje da li je to domaći naziv ili njegov izveden iz sadržaja, pa današnji naziv plesa u Turropolju *turski marš* koji asocira na marševe Osmunlija pri korčulanskoj moreški, a pojava tih elemenata u svadbi na pokladare prerišene u svadbare pri mnogim pokladnim mačevalačkim plesovima, primjerice na Pelješcu.

⁵ Dr. Vinko Žganec, "Narodne pjesme, plesovi i običaji Narodne republike Hrvatske." *Pjesme, plesovi i običaji jugoslavenskih naroda na prvom festivalu 9-13. IX 1951. u Opatiji. Savez muzičkih društava Hrvatske*, str. 71-98. Vidi također bilješke 7 i 8 te Muzička enciklopedija 2. Muzički folklor Jugoslavije, str. 267-268.

pronalazi svoj vlastiti sistem baziran na muzičkoj notaciji. Taj sasvim jednostavan sustav proizlazio je iz mogućnosti da se zabilježi ono što je ritmički i prostorno najvažnije, i samih Žgančevih mogućnosti kao plesača, a one baš nisu bile velike. Nakon što je kod nas usvojena labanotacija pri opisivanju plesova, Žgančeva kinetografija i dalje služi kao izvanredna pomoć zapisivaču da na najlakši i najbrži način zabilježi pokret kojeg će kasnije prenijeti u savršeniji sustav labanotacije. Žgančeva kinetografija ostaje kao dobar podsjećnik zapisivaču koji ples poznaje, ali ne može poslužiti kao cjelovita informacija onom koji želi da iz zapisa ispravno nauči plesni korak a pogotovo stil plesa. Neobično jednostavan, jasan i praktički lako primjenjiv Žgančev sistem je ostao najpogodniji za brzo terensko zapisivanje i to mu je prednost pred dosta složenom ali skoro savršenom Labanovom notacijom, s obzirom na vrijeme kojim zapisivač ponekad raspolaže na terenu. I sâm se osobno služim Žgančevim sistemom kojem sam dodao i nove znakove, neke čak i iz labanotacije,⁶ a posljednjih godina još ga je znatno usavršio etnokoreolog Branko Kostelac.

1950. godine Vinko Žganec objavljuje prve zapise narodnih plesova svojom kinetografijom,⁷ a godinu dana kasnije u reprezentativnoj publikaciji *Hrvatske narodne pjesme i plesovi*⁸ donosi ih još nekoliko.

Iako je i ranije zapisivao i snimao melodije glazbene pratnje kola i plesova, od 1952. godine posvećuje im posebnu pažnju. Gotovo svako kasnije terensko istraživanje sadrži i zapise narodnih plesova te popratne podatke koji su potrebni osvjetljavanju plesnih prilika u nekom kraju. Za stručnjake koji se bave proučavanjem narodnih plesova oni imaju izuzetno značenje. Zahvaljujući ljubaznosti inž. Željka Žganeca, sina pokojnog akademika, ponovno smo prolistali sve njegove bilježnice i izvadili sve ono što je važno za etnokoreološku znanost. Negdje se radi samo o popisu snimaka glazbene pratnje, ali ponekad i koreografskih opisa te opisa plesnih običaja.⁹ Podatke ćemo podastrijeti prema broju teka u kojima se oni nalaze.

Teka 37.

Lika 1952. Pribilježbe su vezane uz magnetofonske kolutove 3., 6. i 9.

Otočac: Pod br. 6^b zapisuje tekst kola *Paune* te navodi da se to pjeva u svatovima. Međutim to je i svatovsko kolo.

Pod br. 9. zapisuje pjesmu *Moj nevene šestopere*, uz koju se u raznim krajevima sjeverozapadne Hrvatske pleše šetano kolo. Vjerojatno se nekad plesalo i u Lici.

⁶ Prvi put sam i osobno primijenio Žgančevu kinetografiju na krčkom festivalu u Malinskoj 1955. godine.

⁷ Dr. Vinko Žganec, *Narodne papijevke Hrvatskog zagorja JAZU*, Zbornik jugoslavenskih narodnih papijevaka, knjiga 4, Zagreb 1950. Primjeri br. 16a, 40b, 71c, 71d, 186b, 190, 276a, 292a, 307a, 316a, 333g, 335, 340b, 442, 577, 643a, 646, 651b, 710, 739d, 747, 748, 749.

⁸ Dr. Vinko Žganec i Nada Stremec, *Hrvatske narodne pjesme i plesovi*, Svezak I, Seljačka sloga, Zagreb 1951, str. 28, 46, 76, 113, 122, 140, 189, 200, 203.

⁹ Ostavili smo kotareve onako kako su bili formirani u vrijeme Žgančeva zapisivanja.

Sinac: Od kolskih pjesama zapisuje: *Lika goji konja i junaka, Oj okreni se moje kolo malo, đikac.*

Pod br. 16^b zapisuje i korake kola *đikac*, te dio tekstova pjesama i komandi:

- Okreni!
- Bježi!
- Bježi i digni!
- Drmaj!
- Na mjestu!
- I dalje bjež!
- Stoj! Ne valja! ili Ustavil!

Uz komande daje i zapise plesnih koraka.

Pod br. 17. spominje kolo *Ajd na levo brate Stevo* (ili *Stipa*)

Čoviće: Uz kolske pjesme *Ive konja na mostu kovajo*, zapisuje pod br. 23. *ličko kolo* uz dangubicu, te birače kolo uz pjesmu *Mene moja zabolila glava*. To je zatvoreno kolo s parom u sredini. Daje zapis koraka kola i napominje da par u sredini pleše *polku*.

Ličko Lešće: Spominje da je ta grupa izvela među ostalim *kolo-poljka*, a daje i kinetograme kola *Paun-svatovski* i *kolo-brzo*.

Kompolje: Pod br. 40. zapisuje *kolo* i njegove figure koje se izvode uz sljedeće komande:

- Okreni!
- Brže malo!
- Đikac! i
- Življe!

U istoj teci su i zapisi s priredbe raznih grupa 20. IV 1959. Dosta su nečitki, posebno kinetogrami, te ih ne mogu dešifrirati. Iz Kompolja zapisuje još korake kola *Ja posadi vitu jelu*, te kola *Opadaj lišće*.

Stavlja i primjedbu kod *kompoljskog kola* - "diskvalificiran - pijan"!

Djelomično opisuje i nošnju, a i uz grupu iz Sinca stavlja neke primjedbe. Tako npr. "da ruke drže na ledima". Zatim spominje pod br. 13. kolo *Viktorija* za koje daje i tekst pjesme. Za *Ivanska kola* kaže da je "loše", a za *Đikac* da "nije bilo komande".

Teka na kojoj piše Dopisna knjiga 234. iz 1952.

U izvještaju smotre iz *Zlatara* održanoj 8. VI. 1952. nalaze se ove primjedbe:

Str.12. "Kod svih ogranaaka slabo se je pazilo na originalnost domaćeg folklor, pjesme i plesa. Učitelji rado donose iz drugih krajeva pjesme i plesove, što je pogrešno, jer ne istražuju domaći materijal. Najbolju nošnju su imali oni iz Mača..."

Folklorne grupe imaju se ovako kategorizirati. Ogranci S.S. I Lohor, II Mače, III Bedekovčina. (to je zapravo RKUD koje ima folklornu grupu.

Str. 19. *Komarevo* (kotar Petrinja)

Donijeti su zapisi nekoliko kola. Od toga je jedno birače. "Dve ženske vode u kolo dva momka." Kod *polke* piše da "plješću rukama". Za *šemicu* da je "ženska vani a muškarac unutra i da se jako vrte". "Jedan muškarac i dvije ženske kao *bunjevačko momačko kolo* (potcrtao Žganec) "stari ples... starije žene to plešu." Za *triput sim, triput tam (polka)*, kaže da je to parovni ples a da su parovi u kolu. I *cigančica* se pleše u trojkama kao šemica. Žganec kaže da je to opet slično bunjevačkom kolu. I dodaje da je to vrlo zgodan ples! "Starci su imali i kolo (uz to je nacrtao i kružnicu.)

- Mi smo to napravili na 3, jer je to lepše. *Cigančica* se zove i jer se sitno pleše.

"Staro sito", četiri se unakrst uhvate, *logovac* uhvate se u trojkama. *Dučec* učili su iz Kulturnog radnika. (Crvenom je olovkom istaknuto: Ovo! *Kolo. Majka Maru za Ivana dala, Smilje Mara po jezeru brala, Oj zvezdice preodice, Oj Savice.*

U izvještaju iz Komareva V. Žganec posvećuje veliku pažnju nošnji.

Str. 38. *Bratina* (kotar Jastrebarsko)

Spominje kola *Hopšajdiri, Milica*. "Lupaju rukama u kolu i u dva kola. Nutri žene." *Drmeš* ("u kolu levo i desno. Nema koraka drmeša! (potcrtao Žganec). *Šimička* (tri tropara) "Za ruke se drže. Četvrti put, onda se vrte." Žganec je nacrtao prostorni raspored trojki i strelicama označio smjer kretanja. Za ples *staro sito i korito* navodi da su "jako ukočeni plesali."

Str. 51. *Šišljavić*

Za ples *drmeš kač* da "vrte sobom?!!"

Str. 59. *Donja Lomnica*

Tanec za devojački venec.

"Nakon dijela svadbe u kući nevjeste (gospe mladinke), došli su svatovi u kuću mladoženje (gospona mladinca); nastavili sa svim što je od davnine bilo uobičajeno i među inim, negdje pod konac, odigrali ples simbolične naravi: *Tanec za devojački venec*. Prvi član svadbene svite, gospon poklonič, pri vrhu gole sablje vezao je simbol djevojaštva, malu vrlo okićenu svesku (? I.I.), dok su oko njega u svojstvu braniča sa isukanim sabljama stali u okrug drugi, treći i sedmi član svite: gosponi svat, starešina i dever. Svirajući su zasvirali *drmeš* u čijem ritmu su braniči kružili oko pokloniča vijajući sabljama, dok se oko njih uhvatilo kolo muških i ženskih svadbara uz isti *drmeš*. Ako je, pa i nekolicini dogovorenih, uspjelo oteti sa sablje pokloniča svesku, radi sijevajućih sablja braniteljja to nije bilo lako, dobitnik je bio nagrađen pečenim puranom i velikom mjerom vina. U kući nevjeste, nakon trokratnog okretanja naoposum (u

smislu sunčeve putanje) kreće svita na vjenčanje, što je u davni bio obredni dio istog."

Str. 114. i dalje *Pisarovina*

Spominje se samo naziv plesa *bimber* i prvi stih pjesme:

- Ajde *bimber* u kolo.

Str. 30. *Lučelnica*

Žetelački ples.

- Momak žanje dvajset i tri snopa.

V. Žganec ovdje daje koreografski opis plesa, ali s nešto drugačijom kinetografijom. Iako to čini notnim znakovima i to za lijevu nogu sa zastavicom prema dolje, a desnom prema gore, kao i u definitivnoj verziji svog sistema, ovdje se čini da se radi zapravo o pripremi, početnoj ideji, za kreiranje Žgančeve kinetografije.

Str. 123. *Lasinja*

Navedeni su samo nazivi plesova i običaja: *drmeš*, *šimička* te *Ivančice ladaju*.

Štefanki Levi.

Kola se plešu i danas (dvostruko potcrtao dr. Žganec).

"Kola sad je sve drugač. Ne pleše se kak se je plesalo. Tancalo se je kaj se je najbolje moglo."

Dr. Žganec se služi direktnim govorom kazivača i tako u etnokoreologiju uvodi metodu citata dobivenih od ponekog terenskog informatora. Ova će se znanstvena metoda kasnije pokazati kao veoma značajna, neophodna pa i najvažnija, kod ilustriranja atmosfere i ambijenta u kojem se odvijao sam običaj, pjesma, ples, pa i samo kazivanje.

Uz plesove *Milicu*, *bimber* i *drmeš* Žganec u Štefankima Levim uz ples šimička crta poziciju trojki naznačujući na koju je stranu okrenut plesač a na koju ženske: Ž M Ž.

↑ ↓ ↑

Lukinić Brdo

Spominje *staro sito* u paru, zatim *drmeš* i *turski marš*. Daje koreografski zapis *turskog marša* kojeg su plesali jedna žena i stariji čovjek te iskazuje zadovoljstvo kvalitetom tog plesa. Zapisuje (*Dobro!*) Za ples *gibanica* piše "Dobra stvar. Stari s metlom pleše u zmiji."

Hlapičina (kotar Čakovec)

Spominje se samo *šoštara polka*.

Teka 53.

U toj bilježnici spomenuto je više plesova iz Vratišince, Preloga, Cirkovljana, Križovca, Murskog Središća, Kotoribe, a vezani su uz magnetofonske kolute 310. i 607.

Dr. V. Žganec se dakako najviše bavio svojim Međimurjem pa se u njegovim brojnim notnim zbirčkama koje su pohranjene u Zavodu za istraživanje folkloru u Zagrebu nalaze i dvije u kojima ima vrijednih etnokoreoloških podataka.

Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja, Knj. I, Svezak I.

br. 28. *Sedam godina u kolu.*

Ovu dječju igru mi je opisala moja mama Marija Žganec. Napjev se pjeva za svakoga igrača. Kad pjevači spomenu ime jednog igrača onda se on okrene tako da licem gleda izvan kola, a svi ostali igraju dalje i gledaju u sredinu kola. Ona je to dječje kolo podrobno opisala u svojem rukopisu o rodnom Vratišincu, među dječjim igrama. Kaže da je to starinska igra. Igrači se neprestano vrte tako da nema nikakvoga predaha. Prestanu kad je već svima dosta igre.

br. 38. *Tu za repu tu za len.*

Fašnik. Pjeva se na dan fašnika, a pjevaju je djeca koja obilaze kuće u selu. Plešući poskakuju.

Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja, Knjiga I, Svezak II

br. 139. *Fašnik.*

Tu za len, tu za len. Ovu pjesmu pjevaju djeca na fašnik. Obuku se kao svatovi. Imaju zaručnicu i sve svadbene "poglavare". (starešinu, devere, zastavnjake) i tako obilaze sve kuće. "U svakoj plešu i pjevaju gornju pjesmu. Samo rijetke domaćice ih ponude "kroflinima". Ja se sjećam kad sam jedne godine kao dijete cio dan obilazio s ovakvim svatovima, sve kuće, nigdje nismo ništa dobili. Kući smo došli gladni i umorni. Pjeva se za dugi lan, za masno zelje i za debelu repu."

br. 142. *Sveti Juraj kres naloži.*

U predvečerje Jurjeva (23. travnja) svaka kuća pali na mostu kres. U sredini sela na putu, redovito pred kapelicom, sastanu se djevojke i oko vatre igraju kolo i pjevaju ovu pjesmicu izmjenično. Najprije pjeva solo, jednu kiticu, ona koja vodi kolo, a onda ostale opetuju i tako redom dok otpjevaju svih 7 strofa (stihova).

br. 143. *Došiel nam je lepi pisan Vuzmek.*

Proljetni blagdan (*proljetno kolo*). Došao je Uskrs, Đurdevdan i Markovdan, pa su se gore zazelenile, a vile vode kolo u gori (vjerovanja vezana uz ples o. I.I.) Nekada su tu pjesmu pjevale djevojke (i starije žene) na kraju Uskrsa do Spasova ("Križeva"). Pjevačica se ne sjeća da se je kod toga igralo kolo. Sada se više ta pjesma ne pjeva.

br. 159. *Igra se kolo po bregu i po dotu.*

Ples (kolo). Pjevač nije znao objasniti koreografske podatke za to kolo. Znao je samo riječi i napjev.

br. 162. *Ta djevojka ka junakom draga.*

Kotoripsko kolo. Na kraju pjesme dečki "hajuškaju" i povikuju "Hop, hop, hop!"

br. 163. *Ma rumena šipkajina.*

Danas (5.XI.1959.) su mi pjevačice pričale, kako je jednom, još prije Prvog svjetskog rata neki kotoribski župnik iz daleka slušao ovo (ili koje drugo) kotoribsko kolo, pak mu se pričiniilo, kao da djevojke na kraju kola viču: "pop, pop, pop," umjesto: "hop, hop, hop" Našao se je uvrijeđen, došao je tamo do kola i razjurio sve, koji su igrali kolo, grdeći ih zbog ovog "vrijedanja" njegove časti. No u ono doba nikome od "pastve" nije ni palo na pamet da takva šta načini namjerno, da vrijeđa pjesmom duhovnog pastira.

br. 164. *Ma rumena šipkajina.*

Način pjevanja: Svaki stih najprije pjeva solo jedna pjevačica a po tom ga ponove svi igrači kola, dok ne otpjevaju cijelu pjesmu.

br. 169. *Za gradom je livada.*

Pjesma uz kolo. Kod te pjesme nisam zapisao, 1935. godine, da se pjeva uz igranje kola, ali se po svom sadržaju i po intonaciji napjeva čini da se je nekad pjevala u kolu. Kasnije sam dolazio u Orehovicu i tražio pjevačicu Maru Patarčec, ali je nisam našao, a kasnije sam saznao da je umrla...

br. 171. *Cibeli Macko, Cibeli Macko.*

Koreografija: Solo ples obično u svatovima u starije doba. Danas se rijetko pleše i to samo oko Dekanovca. Usred sobe stavi se unakrst slama, koja pravi koordinatni sistem, između kojeg se pleše, tako da plesač ne smije dodirnuti slamu. Tempo je dosta brz, a čim se duže pleše, tempo biva brži i življi. Ako u plesu do pogođenog vremena dirne slamu onda je "štrofan" plesač te mora popiti pet "kupic vina". Florijan Andrašec je to opisao ovako: "Mora dobro paziti da ne jekne slamu. Ja sam ga plesao fitalj vure, i nesam ju jeknuo. To je nišči ne mogel. Srce mi je dunjkalo, ali je prešlo sve. Ples nema reči, samo početak, a dale muzikaši sami igraju.

Na 1. lijevom nogom stane u prvi kvadrant, na 2. desnom u drugi kvadrant, na 3. lijevom iza desne u treći kvadrant, a na 4. desnom iza lijeve u četvrti kvadrant. I tako redom dalje, sve brže i brže.

(Dr. Žganec dodaje te istovremeno uspoređuje ritmičke osnove pjesme i plesa)

br. 172. *V Priloku lepi dečki.*

"Kuritare" (ples). Na ovaj tzv. "medimurski drmeš", sjetio se je Josip Glavina (r. 1901.) koji je taj ples kao stari tamburaš svirao, a stari ljudi su plesali u parovima sa ženama i pojedince. Plesač je stavio desnu ruku iza uha, a lijevom se je podbočio i plesao. Prileži u notnom dijelu koreografija (uz ritam piše: "kolomejke rit." o. II.)

br. 173. *Drobno maleno naj ti zeti za ženu.*

Cehovska pjesma. Ovo je cehovska pjesma velikog čičmarskog ceha iz Preloga, koja se nekada na cehovskoj zabavi na dan sv. Andrije pjevala. Uz pjesmu izvodio se i naročit ples, kojega se pjevač više ne sjećá.

br. 175. *Vu toj turskoj zemlji.*

Pjesma uz kolo (ljubavna)

Sa smotre folklorá u Puli 1952. snimljene su na kolutu br. 7. *Šišljavić: Dikalica, Oporovec: Ples mladenke te Vinkovci: Kolo.* (Na tom kolutu ima više snimaka plesova).

Teka 23.

Snima 1954. mješnjčara Josipa Karnaletića, rođ. 1899. Uz snimku daje i najavu: Josip Karnaletić će sada u mih (mijeh) svirit onako kako su pod majem (majbaum o. I.I.) tancali na Studencu (to je trg o. I.I.). Evo, što je svirao:

- a. Račić
- b. Milo drago (stari ples)
- c. "pihati"
- d. "pejamo nevestu"
- e. skala
- f. *marš* (prethodi sviranju za ples)

"Ostali još znaju ovaj ples i koji da su ga plesali u ranoj mladosti. To je približna rekonstrukcija nekadašnjeg plesa *milo drago*. Plesači koji su plesali na festivalu u Malom Lošinjju." (Slijedi popis plesova i komentar: "Svirač mijehom poziva svaću iz crkve. Zove se muamit (mamiti o. I.I.) I uvijek se svira kad se svaća sprema na odlazak.

Teka 41.

Vešana je uz kolut br. 41. Snimljen je u selu Doljanovci (kotar Slavonska Požega). Tu su opisi plesova, opširni razgovori s kazivačima o plesnim običajima, pjevanju i stihovima. Evo plesova i kola: *Sakajdo, Poskakanac, Seko Perso ajd na desno, Kolo, Krivo kolo, Ko j' u kolu kolovođa, Ajde kolo da skočimo, Titrala se lipa Mare.*

Teka 45.

Festival u Baški na otoku Krku 1954. (Također i kasniji rad s pojedinim grupama. Materijal je vezan uz kolutove 5. i 304. Tu se nalaze snimke plesova iz Baške, Jurandvora, Brzaca, Škrpčića, Vrha, Vrbnika, Novog Vinodolskog, Punta, Baške Drage, Omišlja. (Posebni su podaci i naknadna snimanja s opisom kola iz Baške i Dobrinja).

Fascikl 43.

Podaci su vezani uz kolut 14. Snimljeno 1954. u selu Čunski kod Lošinja. Uz snimke daje i opis sljedećih plesova: *Račić, berzaljera, šotiš, mazurke, due passi, quatro passi.*

Teka 7., 44. i 45.

Podaci su vezani uz kolut br. 44. snimljen na otoku Krku 1955. **Vrbnik:** *Mele ruki, po tancu, nogi, vele ruki, polka, po kolu. Dobrinj:* *polka, mazurka. Punat:* *puntarsko kolo, špicpolka, šoteš.* (Popratni podaci o plesovima i običajima).

Teka 7.

Podaci su iz 1956. **Lopar** (otok Rab) vezani uz kolut V. *loparski tanac, poljka, valser, naški, po naški* (opis plesova). **Novi Vinodolski** podaci vezani uz kolut 305. *Hrvatski tanac, vajser, senjski korak, arbanaski, poskočica* (Podaci o plesovima)

Teka 67.

Podaci su vezani uz kolut 465. **Barban** (Istra) 1957. *Balon, polka.*

Teka 47.

Podaci su vezani uz kolutove AA i 401. **Lomnica** (Turopoljc) 1957., *Drmeš.*

Teka 48.

Pazin 1957: *Tararankanje za balun.*

Bihać 1957. *Kolo šestica.*

Teka 104.

Podaci su vezani uz kolut 408. **Tököl** (kraj Budimpešte) 1958. Daju se podaci o plesovima: *svatovac, ketuš, logovac.*

Teka 124.

Podaci su vezani uz kolut 37b. Snimljeni su 1958. u selu **Stari Jankovci** (Slavonija): *Slavonsko kolo, aj na lijevo.*

Teka 128.

Podaci su vezani uz kolut 525. Uz glazbu daje se i koreografski opis kola: *zaigrala bela Vila. Vinkovci* 1958.

Teka 105.

Podaci su vezani uz kolut 506/II. Snimljeni su sljedeći plesovi: *Ma rumena šipkajina, Sunce shaja med dvema gorami, Prsten zvenknul, S poprom gora obrodila, Pod narandom lepo kolo igra. Kotoriba* 1959.

Teka 125.

Lakoča (između Barča i Vizvara, Madarska). Podaci vezani uz kolut 484. *Križanje*, četiri uskrсна djevojačka kola.

Teka 49.

Podaci vezani uz kolut 442. **Gata** (Poljica) 1959. *Poljičko kolo.* (Uz opis kola i opis plesnih običaja)

Kottenica (kod Solina) 1959. Podaci vezani uz kolut 442. *Kolo.*

Teka 6.

Vela Luka (Korčula) 1960. Podaci vezani uz kolut 470. *Pritilica, tanac, mafrina, dva pasa, četiri pasa, polka, barcer.*

Teka 3.

Hvar 1961. Podaci vezani uz kolut 517. *Kvatro paši, pasavjen, furlana, kana, polka košaltin, valcer.*

Teka 122.

Nova Kapela 1961. Podaci vezani uz kolut 528. *Kolo, ranče, tapačica, lagano kolo, skočikolo, brzo kolo, Oj za gradom za vinogradom. Kolut 527: Dorata, Hajd u levo, tapačica, dorata, logovac, kalendari, kolenike, Čiro.*

Teka 24.

Donji Zvečaj 1963. Podaci vezani uz kolut 604. O plesovima i narodnim muzičkim instrumentima te o "doktorskom kolu".

Nije rijetka pojava da se u nas etnomuzikolozi bave i zapisivanjem narodnih plesova. Najbolji su za to primjer Franjo Š. Kuhač te mnogi drugi sve do suvremenih. Razlozi tome su u prvom redu funkcionalna povezanost melodije i pokreta, zajedničke ritmičke i stilske značajke, isti i istovremeni interpretatori plesa, svirke i pjesme te uvjeti zapisivanja na terenu.

Među etnomuzikolozima koji su se bavili i zapisivanjem narodnih plesova po mnogočemu posebno mjesto zauzima dr. Vinko Žganec. Obradio je velik broj plesova, snimio ili zapisao njihovu glazbenu pratnju. O pojedinim plesovima, plesnim običajima i izvađačima sakupljao je i posebne podatke, opisivao uvjete pod kojima se ples izvodi te objašnjavao njihovu ulogu u okviru narodnih običaja (svadba, Jurjevo i dr.)

Dr. Žganec ponekad prati sudbinu nekog plesa i nakon više desetaka godina ponovno ispituje druge kazivače o ranije dobivenim podacima. Ponekad se upušta i u traženje podrijetla nekog plesa (šušterpolka, npr.) te daje o tome dosta vjerojatne odgovore.

THE ETHNOCHOREOLOGICAL ACTIVITY OF DR. VINKO ŽGANEC

SUMMARY

In Yugoslavia, it is not unusual for ethnomusicologists to engage in the notation of folk dances. After Franjo Š. Kuhač, certainly the most attention was paid to this aspect by Vinko Žganec. He worked on a large number of dances, recording and noting down their musical accompaniments. He made separate notes about individual dances, dance customs, and dancers, and described the